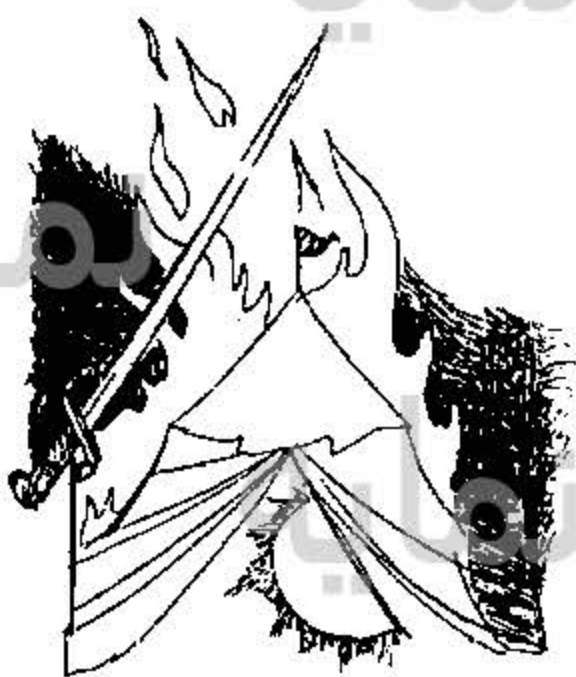

دقت در تبلیغ

● آیت‌الله اشرفی

در آستانه ماه محرم و ایام تبلیغ معارف خاندان نبوت و امامت و برپایی مراسم سوگواری واقعه عاشورا، آیت‌الله اشرفی تذکرات سودمندی بیان داشتند که در ذیل از نظرتان می‌گذرد:

از آنجا که «لیس العلم الا ما نفع» (علم نیست مگر آنچه سودمند و فایده‌بخش برای انسان واقع شود) بسیار پسندیده است انسان فرایافته‌ها و معارفی که درباره دین آموخته است به شیعیان و دیگرانسانها برساند. در تعالیم دینی، این امر بسی سفارش شده است و امامان (ع) نسبت به اقامه این‌گونه مجالس و اجتماعات اظهار علاقه کرده‌اند؛ «ان تلك المجالس أحبها»^۱ پراکندن معارف دین در میان مردم، خود، صدقه و حق مسلم برعهده کسی است که آگاهی‌های لازم را دارد؛ «افضل الصدقة ان يعلم المرء علما ثم

یعلمه اخاه»^۲ (برترین صدقه آن است که انسان علمی را بیاموزد و سپس به برادر ایمانی‌اش آن را بیاموزاند).

البته باید اهم و مهم و تزامماتی که گاه پیش می‌آید فراموش نگردد. اگر فردی استعداد تحصیلی لازم برای کسب مراتب بالای علم و رسیدن به ملکه اجتهاد را دارد، بایسته نیست به اندازه‌ای وقت خود را در امور غیر تحصیلی صرف کند که از این مهم بازماند. به مقداری که رفع خستگی، نوعی تفتن و ابلاغ پیام اهل بیت به مردم تلقی شود اشکالی ندارد همچنین اگر کسی توان تحصیلات عالی را در خود نمی‌یابد این امر می‌تواند وظیفه دوم او به حساب آید و در هر حال در این زمینه رعایت نکاتی لازم است:

۱. درباره واقعه کربلا و قضایای مربوط به سیدالشهدا^(ع) و روضه خوانی، متأسفانه روایات معتبر و متقن وجود ندارد آنچه درباره واقعه عاشورا به ما رسیده است، در بسیاری از موارد راویان آن اصحاب عمر بن سعد هستند که نمی‌توان آنها را تقه و عادل نامید. آنها در صحنه کارزار حضور داشته‌اند و مطالبی را نقل کرده‌اند و علمای ما نیز چندان نخواستند این مسائل را پیگیری کنند. گرچه به ما گفته‌اند اگر مطلبی را می‌خواهید به امام نسبت دهید باید سند حدیث متقن باشد، وگرنه نسبت کذب بر امام^(ع) از گناهان کبیره است. از این رو بجاست وقتی چیزی به امام قرار است نسبت داده شود، باید اذعان شود: بنا بر آنچه در روایت آمده

است، یا براساس آنچه راوی نقل می‌کند، امام حسین^(ع) چنین گفت ... این نادرست است که انسان بگوید: امام حسین^(ع) دست به کمر گذاشت و از ته دل فرمود: «الآن انکسر ظهري»، زیرا ما که آنجا نبوده‌ایم و راوی معتبر هم آن را نقل نکرده‌است. باید بگوییم برحسب آنچه راوی نقل می‌کند، امام حسین چنین گفت، یا بنا بر آنچه در فلان کتاب آمده‌است حضرت گفت ... در این زمینه دقت و احتیاط بسیار لازم است، وگرنه تهمت، دروغ و طرف خطاب آیه شریفه می‌شود که: «قل آ الله اذن لكم أم علی الله تفترون». برای دوری از دروغ در این زمینه خوب است که به زبان حال که در زمان ائمه^(ع) و بعد از زمان ائمه رایج بوده، سخن گفته شود. در زمان امامان^(ع) شعرا زبان حال را بیان می‌کردند؛ دعبل خزایی می‌گوید:

افاطم لو خلت الحسین مجدلاً.
وقدمات عطشاناً بشط فرات.
اذا للطمت الخد فاطم عنده.

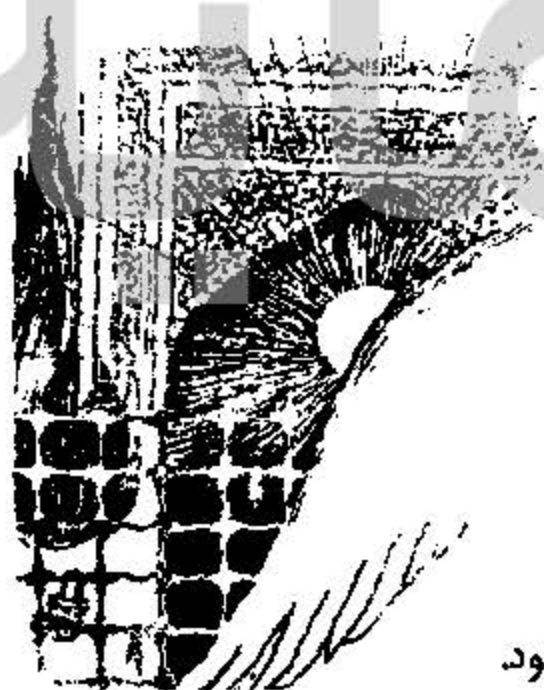
واجريت دمع العین فی
الوجنات؟

این جمله زبان حال است، یعنی اگر بودی و می‌دید، چنین و چنان می‌کردی.

این شیوه بعد از ائمه^(ع) نیز مرسوم بوده است. بزرگان ما همچون مرحوم حاج شیخ محمدحسین، با زبان حال اشعار و مراثی سروده‌اند.

باید به خاطر داشت که روا نیست روضه‌خوان بگوید: جا داشت امام^(ع) چنین بفرماید، زیرا امام بهتر از ما

- چه بسا حرف ناسنجیده انسان در ذهن افراد ایجاد شبهه کند و فرد به گوینده دسترسی نیابد یا سوال کند و پاسخ قانع‌کننده‌ای برای او ارائه نشود، و این امر به تمسخر دین در نزد او و ریشخند روحانیت بینجامد.

شود.

امام صادق (ع) می‌فرماید: معارف دینی را برای مردم بیان کنید، و بگویند امام صادق (ع) چنین گفته‌است. به خدا سوگند تعالیم ما به قدری زیبا و پسندیده است که به هر کس برسد، می‌پذیرد.

۴. مردم به روحانیت به‌عنوان ثواب پیامبر و به دیده احترام می‌نگرند. باید سعی کنیم با عمل، اعتقاد مردم را به روحانیت افزون سازیم. و اگر نعوذ بالله اهل عمل نیستیم، پیش مردم مقید بر آن باشیم و تحفظ کنیم. ریا در این مورد خوب است، زیرا از سستی باور مردم می‌کاهد. همچنین لازم است برای مردم تکلف ایجاد نکنیم، پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: مهمان تا سه روز مهمان است. بجاست به مردم امر و نهی نکنیم، ناز و تکبر و فخر فروشی نورزیم و ساده و در کمال بی‌الایشی با مردم معاشرت داشته باشیم.

پی‌نوشت‌ها:

۱. بحارالانوار ج ۲ ص ۵۲
۲. همان ج ۴۴ ص ۲۸۲
۳. همان ج ۴۵ ص ۲۵۷
۴. همان ج ۴۳ ص ۱۷۹

نادرست متمسک شود. در داستانها آمده‌است که وقتی بوذرجمهر در مجلس انوشیروان گفت: مرغی است که آتش می‌خورد، حاضران آن را انکار کردند و گفتند مگر می‌شود مرغ آتش بخورد. بوذرجمهر بر آن شد تا آن مرغ را بیابد، دو سال طول کشید تا اینکه آن مرغ را یافت، آورد و به آنها نشان داد. دانشمندی در آنجا بود و گفت: چرا چنین ادعایی کردی که ناگزیر شوی دو سال به دنبال آن برآیی؟

چهبسا حرف ناسنجیده انسان در ذهن افراد ایجاد شبهه کند و فرد به گوینده دسترسی نیابد یا سؤال کند و پاسخ قانع‌کننده‌ای برای او ارائه نشود، و این امر به تمسخر دین در نزد او و ریشخند روحانیت بینجامد.

به‌عنوان نمونه قضیه «اشهد الله انّها قد حلت و آتت و مدت یدیه»^۴ را اگر انسان پیش چند نفر عالم بخواند اشکال ندارد. اما اگر پیش عوام و یا تجددگرایان و روشنفکرها بخواند و بیان کند که بعد از غسل و کفن کردن حضرت زهرا (س)، حضرت با آمدن حسنین دستها را از کفن بیرون آورد و آغوش به روی آنها گشود؛ آنان می‌گویند: آخوند چه حرفهای شاخداری می‌زند.

در فرمایشات و تعالیم ائمه (ع) آنقدر گفته‌ها و رهنمودهای خردمندانه، حکمت‌آمیز و سازگار با عقل و فطرت وجود دارد که نوبت به امور شبهه‌انگیز نمی‌رسد. از این رو لازم است از طرح آنچه موجب بدبینی به روحانیت و تضعیف اعتقاد مردم می‌شود پرهیز

وظیفه‌اش را می‌داند؛ نباید برای آنها تکلیف تعیین کنیم.

البته در بعضی از کتابها پیرایه‌های افسانه‌وار و خرافاتی وجود دارد که در میان کتابهای اهل تسنن این امر بیشتر به چشم می‌خورد. به‌عنوان نمونه قضیه یوسف و زلیخا آکنده از این مطالب افسانه‌ای است. در میان علمای شیعه نیز کسانی برای آن که دلها را به سوز آورند، به چنین مطالبی دست یازیده‌اند.

۲. در منابر و مجالس باید از طرح مطالب ضعیف و نقل آنها که اعتقادات مردم را ضعیف می‌سازد و سبب تمسخر است خودداری شود. معروف است که امیرالمؤمنین (ع) را در خواب دیدند که فرمود: چرا این اندازه هتاک می‌کنید، این‌همه قضایای حضرت زینب را نخوانید!! معلوم است بر صاحب غیرتی چون امام علی (ع) نقل بعضی از سخنان، ناگوار می‌آید. درباره حضرت زهرا اطهر گاهی افراد بعضی چیزها را می‌خوانند که واقعاً دل انسان آتش می‌گیرد و بسیار ناخوشایند است. و اگر این مطالب راست باشد نباید خوانده شود، چه رسد به این که بسیاری از آنها ممکن است دروغ باشد.

۳. در سخنرانیها و گفتگوها آنچه را که ذهن عامه مردم نمی‌پذیرد، نباید گفت. امام صادق (ع) می‌گوید: معلی بن خنیس کشته شد، چون سز ما را بر ملا نمود. بعضی از مطالب برای توده مردم گفتنی نیست. چهبسا سخنی که انسان بر زبان جاری کند و برای توجیه آن به زحمت می‌افتد و مجبور است به امور